

de Pallars i Ribagorça: a Durro sento *blats kolràts* per 'madurs' (1953), i d'ací passa a aplicar-se a d'altres plantes com a sinònim de 'madur': «l'herba quixalera quan és ben *kolràda*, en fan una infusió per al mal de quixel» (Taüll, 1953), o sigui quan té la llavors ben madura; a la Vall de Cardós s'aplica a la fruita, amb el matís més atenuat de 'verolar' (Farrera, 1933, Estaon i Tavascan, 1934). No és estrany, doncs, que en algun text o manuscrit d'Eiximenis s'hagi produït un encreuament entre aquest verb i *coldre*, usant *colren* per 'conreen': «los peus qui calciguen la terra són los pagesos qui la *colren*», si és que ha estat ben llegit en el *Regiment de la C. Públi.* (NCL., 42.9).⁵

S'usà algun cop *descolorar* («mapas de lino *descolorades* als caps», doc. ross. de 1396, Alart, *InuLC*), però sempre ha estat més usual *descolorir*, *-it*, que veiem en un altre doc. ross. d'aquesta data «unam mapam pulcrum de cotone cum listis lividis *descolorides* als caps» (ibid.), i també en Llull (*Blanq.*, NCL. 20 *69.12*) i en la *Filla del Rei d'Hongria* («mas que era *descolorida*», 1.ª ed., 62); així en el Nebrija de Busa, i en OPou («color *descolorit* groc: luridus», *ThPu.*, 318); «esta nit he somiat --- veig entrar una senyora — molt blanca y *descolorida*: / — No só l'amor, cavaller — só la Mort que Déu t'envia», MilàF (*Romllo.*, 240.3).

En les comarques pirinenques aquest mot, augmentat amb el prefix *es-*, sofreix la mateixa síncope que *colrat*; Fabra enviava (1947) a l'I. E. C. en una llista d'addicions al seu *DFa.*: «*escolorit*, *-ida*: *descolorit*, empallidit (dit esp. de la cara)» (probt. reflectint un ús de Rosselló o Conflent, comarques a on corresponen molts termes d'aquestes llistes). «*Escolorit*: se dice de una persona flaca y que tiene mal color», Vall d'Àneu (Pol, p. 16). *Asculrit* a la Vall d'Assua, aplicat a cavalls, persones, etc., amb el valor d'«escarransit, ètic» sento a dir a Joan Lluís Pallarès (1960) i ell mateix escrivia: «amb aquest color de cara tan *asculrit*. Sí, home, sí! Se pot dir que tu ja ets un mort» (*Els Pastors i les Estrelles*, p. 140). També a la Vall de Boí per 'desfigurat, que presenta mala cara': «se va fer un grossa pelada i va quedar tot *askulrit*» (Boí, 1972); a Castanesa pronuncien *deskulrit* (1957).

Coloració. Colorament. Colorant. Colorat [1351]. *Coloratiu. Colorejar* [Mrn. Aguiló]. *Coloret* [1803, Belv.]. *Colori. Colorista* [Belv. 1803; Lab. 1839]. *Colorit* m. [Belv. i Lab. 1839, com a part. p.], pres de l'it. *colorito* (> fr. *coloris*, 1629, cast. *colorido*, 1685). De *colrar*: *colradura* (supra), cf. cast. *corladura* (1708); *colrada*; *colradora* [1458]; *colrament* [1296], *colora. Decoloració. Incolor* [no Lab. 1840, però *SLit.-Costa*, 1868, usa *incoloro* per definir *incoloració*].

CPT.: *Colorimetre, imètric, imetria*.

¹ Un altre ús semblant és el de *encolorar* tr. 'dissimular, dispersar, donar bona aparença', en les *VidesR* (veg. el gloss.). — ² Verdager l'usava ja en el primer text de l'*Atl.* de 1867 (vi, 71b). — ³ D'ací el tecnicisme artístic *colradura* [Belv. 1803], molt usat pel Baró de Maldà: «del presbiteri --- los púl-

pits --- de fusta de cahoba --- ab molt treball de escultura, y en los dos tornaveus, tot perfilat de or o *colradura*» (*Excursions*, p. 13), «als aposentos --- ab portes escures, perfilades d'or o *colradures*, habitació molt decent --- una d'aquestes cambres, que sembla conservada com en un museu», «Manuel, daurador, ab obres de son ofici --- la capçalera --- un nom de Maria, donat de plata ab *colradura*» (*Coll. B. Vida*, 60-62, 131). Cf. el cast. *corladura* [1708]. — ⁴ Potser a causa d'això usà MilàF el verb *colrar* en la *Cançó del Pros Bernat*, confonent-lo enterament amb *conrear*, ço que ja no és exacte. — ⁵ En canvi és recent, i confusionari, l'ús de *colrar* un *cadarn* per *colre'l*, com he indicat a l'article *coldre* (malgrat de Spitzer, *ZRPh.* LIII, 1933, 295-6).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *coloraina, coloram, colorar, colorat, colorada, acolorar, colrar, colrat, colrada, colrament, descolorar, descolorir, descolorit, descolorida, escolrit, escolrida, asculrit, coloració, colorament, colorant, colorat, coloratiu, colrejar, coloret, colorí, colorista, colorit, colradura, colrada* (veg. supra), *colradora, colrament* (veg. supra), *colror, decoloració, incolor, incoloració, colorimetre, colorimètric, colorimetria*.

Coloraina, colorant, colorar, coloret, colorit, V. color

COLÓS, pres del ll. *colossus*, i aquest, del gr. *κολοσσός* 'estàtua colossal'. □ 1.ª doc.: *colosso*, 1695, Lacav.; Belv.; *colós*, Lab: 1839, i Verdager.

DERIV.: *Colossal* [1803, Belv.], imitat del francès on ja es troba en el S. xvi; en lloc del ll. *colpssicus*, gr. *κολοσσιαῖος*. D'aquest es prengué el ll. *colossēus* que, substantivat, s'usà per designar el grandios Amfiteatre Flavi de Roma, d'on l'it. antiq. i vg. *Colișeo* (avui redreçat clàssicament com a *Colossèu*) i el cat. *coliseu* [mj. S. xv: «féu auditori, / scoles, pretori, / ferm *coliseu* / ---», JRoig, *Spill*, 13621]: en aquestes llengües i les altres modernes, aplicat a d'altres edificis, sobretot teatrals; la forma amb *i* és una corrupció ja antiga i no ben explicada, potser deguda a un trasllat de la primera *i* del nom grec (> *colioseus), ajudat per la influència de noms d'edificis semblants (*Liceu, Eliseu*).¹

¹ *Coliseus* ja en el baix llatí de Beda (S. viii), i it. *Coliseo*, almenys en el S. xvi. Per a la història de l'edifici, cf. Rodocanachi, *Les Monuments de Rome*, París, Hachette, 1914, amb bones il·lustracions i alguna dada històrica sobre el nom, pp. 172, 166, 169n., 170n., però l'etimologia que n'accepta és de les de caràcter anecdòtic, sense valor. El nom s'explica per les dimensions colossals de l'edifici, i no pas per cap estàtua adjacent, veg. Pauly-Wissowa, *Realenzyklopädie der Alt.* vi, 2156.

Colostre, V. calostre Colpejar, colpidor, colpír, V. cop Colque, V. qualche (QUAL)